

De toekomst in beleid

Zoeken naar zekerheden

Ramy El-Dardiry
Corien Prins
Roel Jennissen
Ab Klink
Frans Brom



WRR

De toekomst in beleid

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) is een onafhankelijk adviesorgaan. De WRR informeert en adviseert de regering en het parlement over sectoroverstijgende vraagstukken die grote impact hebben op de samenleving. De adviezen zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en gericht op een langetermijnperspectief.

De serie ‘Verkenningen’ omvat studies die in het kader van de werkzaamheden van de WRR tot stand zijn gekomen en naar zijn oordeel van zodanige kwaliteit en betekenis zijn dat publicatie gewenst is. De verantwoordelijkheid voor de inhoud en de ingenomen standpunten berust bij de auteurs.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

Buitenhof 34
Postbus 20004
070-356 46 00
info@wrr.nl
2500 EA Den Haag
wrr.nl

Alle publicaties van de WRR zijn beschikbaar via wrr.nl.

Redactie: Paul van Vliet, Utrecht
Uitgever: WRR

Vormgeving binnenwerk: VormVijf, Den Haag
Omslagafbeelding: Steffie Padmos, Eindhoven
Figuren en tabellen: VormVijf, Den Haag

ISBN 978-90-837679-0-1
NUR 740

© Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Den Haag 2026

De inhoud van deze publicatie mag (gedeeltelijk) worden gebruikt en overgenomen voor niet-commerciële doeleinden. De inhoud mag daarbij niet veranderen. Citaten moeten altijd aangegeven zijn.

De toekomst in beleid

Zoeken naar zekerheden

Ramy El-Dardiry, Corien Prins, Roel Jennissen, Ab Klink, Frans Brom

Samenvatting

Wie een visie op Nederland wil ontwikkelen zal niet alleen moeten weten welk land we *willen* zijn, maar ook welk land we *kunnen* zijn.

In de verkenning *De toekomst in beleid* onderzoekt de WRR op drie verschillende manieren de zekerheden voor 2050 die de keuzes van nu zouden moeten beïnvloeden. Vanuit de overtuiging dat beleid gericht op de lange termijn gevoed moet zijn door zowel onzekerheden als zekerheden, ontwikkelde de WRR een manier van kijken waarmee beleidsmakers op een gestructureerde wijze over de toekomst kunnen nadenken en daarover met elkaar het gesprek kunnen voeren.

De WRR-aanpak

In deze verkenning kijken we op drie verschillende manieren naar zekerheden voor 2050:

1. *Grote verschuivingen* – zekerheden van verandering: ontwikkelingen op het gebied van kennis en technologie, klimaat, demografie en geopolitiek zorgen voor grote veranderingen in onze (leef)wereld. Ook al weten we niet wat de exacte ontwikkelingen en precieze gevolgen voor 2050 zullen zijn, zeker is wel dat deze grote verschuivingen zich voordoen. De veranderingen zijn bovendien niet willekeurig, maar vormen lange lijnen in de geschiedenis en richting de toekomst.
2. *Ankerpunten* – zekerheden in wat is en zal zijn; te denken valt bijvoorbeeld aan het bestaan van planetaire grenzen, de geografische ligging van Nederland en de behoefte van mensen aan zingeving. Hierbij draait het om gegevens die tot 2050 zo goed als vastliggen. Deze ankerpunten spannen de ruimte op waarbinnen beleid zich kan ontwikkelen.
3. *Spanningen* – de zekerheid van maatschappelijke uitdagingen die voortkomen uit botsingen tussen grote verschuivingen en ankerpunten. Bij deze spanningen kan het onder andere gaan om kwetsbaarheden, waardenconflicten en noodzakelijke keuzes.

Het ontwikkelde instrument

De WRR ontwikkelde aan de hand van bovenstaande driedeling in zekerheden een stappenschema (zie figuur hieronder) dat helpt om de toekomst in beleid mee te nemen. Met het doorlopen van dit schema kunnen de spanningen binnen een bepaald beleidsdossier in een vroeg stadium op tafel komen. Bovendien kan het gebruik van dit schema de blik van beleidsmakers verbreden naar spanningen die in eerste instantie niet direct in beeld komen.

Figuur 1 TiB-stappenschema (TiBs) voor verdieping op beleidsdossier

Doorloop het stappenschema meerdere malen, want soms leiden spanningen tot nieuwe inzichten over relevante ontwikkelingen en ankerpunten.

Wat is de meerwaarde van deze manier van kijken?

Beleid gericht op de lange termijn is geen vanzelfsprekendheid. De waan van de dag is machtig en kaapt energie en focus. Toekomstonderzoek kan helpen om de aandacht te verleggen naar de wereld van morgen. Dat gebeurt gelukkig ook geregeld, onder andere via ramingen, scenariostudies en toekomstvisies. Het instrument dat in deze verkenning centraal staat, is hier een aanvulling op. Juist door zekerheden systematisch te onderzoeken, wordt duidelijk welk land Nederland in de toekomst *kan* zijn. Het biedt inzicht in randvoorwaarden en afruilen.

Gebruik van de inzichten in deze verkenning betekent niet dat beleid maken voor de toekomst eenduidig wordt. Zeker niet zelfs, eerder maakt deze verkenning duidelijk waar pijnpunten mogen worden verwacht. Wel kan de discussie productiever worden. Hoe we over de toekomst praten, zal mede bepalen hoe de toekomst eruit zal zien. En dat biedt perspectief. Talloze ontwikkelingen in de komende 25 jaar zal Nederland niet zelfstandig kunnen beïnvloeden, maar we kunnen wel bepalen waarover we met elkaar het gesprek voeren. De opgaven waar Nederland voor staat, zijn immens. Of het nu gaat over klimaatuitdagingen, de opkomst van artificiële intelligentie of de stormachtige geopolitieke ontwikkelingen, een langetermijnbeleid is daarbij essentieel. Kortom, ruim baan voor meer toekomst in beleid.

De toekomst in beleid

Zoeken naar zekerheden

Wie een visie op Nederland wil ontwikkelen zal niet alleen moeten weten welk land we willen zijn, maar ook welk land we kunnen zijn.

In de verkenning *De toekomst in beleid* onderzoekt de WRR op drie verschillende manieren de zekerheden voor 2050 die de keuzes van nu zouden moeten beïnvloeden. Vanuit de overtuiging dat beleid gericht op de lange termijn gevoed moet zijn door zowel onzekerheden als zekerheden, ontwikkelde de WRR een manier van kijken waarmee beleidsmakers op een gestructureerde wijze over de toekomst kunnen nadenken en daarover met elkaar het gesprek kunnen voeren.

WRR

